

PHA 210 PREHİSTORİK ARKEOLOJİ METOTLARI

KONU 1: ASAR-I ATİKA NİZAMNAMESİ

Bugünün Türkçesi ile “Eski Eserler Tüzüğü” diyebileceğimiz Asar-ı Atika Nizamnamesi Ülkemizin tarihi eser hazinelerinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır.

Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi 1869 yılında hazırlanmıştır. Eski eserlere ilişkin ikinci tüzük 1874 tarihinde yürürlüğe girmiştir. O zamanki adıyla “Asar-ı Atika Nizamnamesi” diye anılan bu tüzük, bir giriş, dört bölüm ve bir sonuç şeklinde sıralanmış olarak 36 maddeden ibaretti. 1874 tarihli tüzük, arkeolojik kazılar için bir takım esaslar getirmiş olması bakımından şüphesiz ileri bir adımı temsil etmekteydi. Ancak birçok eksikliği de bulunmaktaydı. Zira, bu tüzüğün, arkeolojik kazılarda ele geçen eserlerin kimlere ait olacağını gösteren maddesi ile, eserin yurtdışına çıkarılmasını yasaklamıyor oluşu Türkiye’nin çıkarlarıyla bağdaşmıyordu. Tüzüğe göre kazılarda çıkan eserlerin üçte biri kazı yapana, üçte biri arazi sahibine, üçte biri de devlete ait olacaktı.

Nihayet 1883 yılında yeni bir eski eserler tüzüğünün çıkarılması için çalışmalara başlandığı görülmektedir. Bu konudaki çalışmalarda ana fikir; eski eserlerin yurt dışına çıkarılmasının yasaklanması, Türkiye’de yapacakları kazılar sonucunda eski eser bulan yabancıların, bunların sadece fotoğraflarını ve alçıdan modellerini çıkarmalarına izin verilmesiydi.

Bu görüşten hareket edilerek Osman Hamdi Bey tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulan 1884 tarihli üçüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi, eski eserlerin devlet malı olması ve yurt dışına

ıkarılamayacağı esasına dayanır. Yürürlüğe konulduğu yılların hayli ilerisindeki yılların ihtiyacına cevap verebilecek özellikteki bu tüzüğün bazı maddelerinde 1906 yılında bazı küçük değişiklikler yapılmış, tüzük bu durumu ile Cumhuriyet döneminde bile 1973 yılına kadar yarım yüzyıl kullanılmış ve bugün yürürlükte olan 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na temel oluşturmuştur.